

OKMÁNYTÁR

MARKÓ GYÖRGY

A HADMŰVELETI TERÜLETRE ELVONULT 6. HADOSZTÁLY VÁLOGATOTT DOKUMENTUMAI 1945

A népi demokratikus hadsereg megszervezése és további fejlődése több tanulmány és okmánypublikáció témáját képezte már. A kutatók megkülönböztetett figyelmet fordítottak ezen belül is a szerveződő hadsereg hadosztályai hadművelési területre történő elvonulásának, ottani tevékenységének ismertetésére.¹ Érthető ez a figyelem, ha arra gondolunk, hogy e hadosztályok létrehozása, hadművelési alkalmazása elsősorban nem katonailag volt jelentős, hanem politikailag. A fasiszta Németország elleni hadüzenet, a fegyverszüneti egyezményben vállalt nyolc gyaloghadosztály felállítása mindenekelőtt Magyarország érdeke volt — a magyar nép érdeke volt a német szövetséggel való szakítás, a német fasiszták és magyar kiszolgálóik elleni harc. A függetlenség és az állami szuverenitás egyik legfőbb biztosítéka: az új magyar hadsereg megteremtése viszont olyan kötelezettségeket jelentett, amelyeknek eleget tenni — az objektív történelmi körülményeket figyelembe véve — rendkívül nehéz feladatnak bizonyult. Nem célunk a hadseregfejlesztést gátló tényezők ismertetése, mindenestre leszögezhetjük, hogy a felállítandó magasabbegységek személyi-anyagigéletei szükségleteit teljes mértékben nem volt képes a romokban heverő ország biztosítani. A nyolc helyett csak négy gyaloghadosztály szervezési munkálatai indultak meg, s csak kettő vonult hadművelési területre 1945 áprilisa folyamán, azok is hiányos felszereléssel.²

Ez a „csak” kitétel viszont több tízezer magyar katonát érintett, akik többségénél katonának lenni politikai állásfoglalást jelentett!³ Önként jelentkezni arvonalszolgálatra — szovjet hadifogságba esett katonának és a polgári elfoglaltságából kiszakadónak egyaránt — öntudatot, politikai meggyőződést igényelt.

Örvendetes az a tény, hogy ezt a megállapítást szakkörökben már elfogadták és sokat tettek mind szélesebb körű elterjesztésére is. A tanulmányok számának gyarapodása azonban nem jelentette a téma további kiszélesítését. A kutatók zöme a Hadtörténelmi Levéltárban őrzött honvédelmi minisztériumi iratanyagokra támaszkodva vonta le következtetéseit, legtöbbször figyelmen kívül hagyták a népi demokratikus hadsereg csapatainak ránk maradt iratait, esetleg csak a hadosztályparancsnokságok parancsait dolgozták fel kutatómunkájuk során.

1 Összefoglaló művek: *Kis András*: Az antifasiszta magyar katonai hagyományokról. Budapest, 1978.; *Kis András*: A Magyar Néphadsereg megalakulása. Magyarország felszabadítása. Budapest, 1975. 367–396. o.; *Mucs Sándor*: Adalékok a Magyar Néphadsereg történetéhez. Hadtörténelmi Közlemények (a továbbiakban — HK), 1958. 3–4. sz.; *Mucs Sándor*: A Magyar Néphadsereg megszervezése. Budapest, 1960. (Ertekezések a történelmi tudományok köréből. Új sorozat 19.); *Mucs Sándor*: A Magyar Néphadsereg megszervezése és fejlődése. Budapest 1963.; *dr. Munk Károly*: A fegyverszüneti egyezménytől a szocialista hadseregig. Budapest, 1964. A 6. hadosztály történetét feldolgozó tanulmányok: *Kis András*: A 6. hadosztály. Budapest, 1977.; *Molnár Pál*: Adalékok a 6. hadosztály történetéhez. Hadtudományi Közlöny, 1968. 2. sz.; *Molnár Pál*: Az elődök nyomában. Budapest, 1965. 67–95. o.; *Molnár Pál*: Részletek a 11/I. honvéd tábori tüzérsztály naplójából. HK, 1976. 1. sz.

2 Vö.: a 6. hadosztály létszám- és felszerelési jelentéseinek „kell” és „hiány” rovatait. Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban — HL) HM 1945/eln. 22 947, 24 940, 25 228.

3 *Mucs Sándor*: Népi demokratikus forradalmunk és a hadsereg. HK, 1965. 3. sz. 547. o.

Történelmi forrásértékét tekintve a Honvédelmi Minisztérium iratanyaga természetesen sokkal gazdagabb a csapatokénál. Az utóbbiaknál viszont megtaláljuk a hadosztályok törzseinek különböző rendeleteit, adatokat kapunk az alakulatok mindennapi életéről, tevékenységéről, elhelyezkedésükről. Nélkülözhetetlen ez az anyag a nevek azonosításánál, beosztások változásainak figyelemmel kísérésénél, a pontos időrend rekonstrukálásánál.

A csapatanyag feldolgozásának elmulasztásából keletkeztek azok a sajnálatos hibák is, amelyek a forrásközlésünk címében jelzett témát érintő tanulmányok egyes megállapításait jellemzik. Gondolunk itt elsősorban időrendi tévedésekre,⁴ hibás elhelyezési adatok közlésére⁵ és egyéb tárgyi hibákra,⁶ amelyek gondosabb kutatói munkával elkerülhetők lettek volna. A hiányosságok, azon túl, hogy csökkentik a tanulmányok értékét, téves adatok elterjedését eredményezik, újabb hibák forrásává válhatnak, ami egyes visszaemlékezések papírra vetésénél már meg is mutatkozott.⁷

Ismerjük el viszont, hogy a csapatanyagok levéltári rendezése a közelmúltban fejeződött be, eddig azok rendezettségi szintje is gátolta eredményes fel tárásukat. Ezt a hiányt pótolnánk forrásközlésünkkel, amikor is — új adatokkal kiegészítve — röviden összefoglaljuk az eddigi kutatások eredményeit, majd tájékoztatásképpen még közzé nem tett dokumentumokra hívjuk fel a figyelmet a 6. hadosztály hadművelleti területre történt elvonulásáról, ottani tevékenységéről.

*

1945. április 7-én továbbították Vörös János honvédelmi miniszternek Antonov hadseregtábornok, a Vörös Hadsereg vezérkari főnöke táviratát: nincs akadálya a 6. hadosztály hadművelleti területre való indulásának, hogy ott pótolhassák az ütőképességének teljes eléréséhez hiányzó felszerelést.⁸ A debreceni kisállomás szovjet parancsnokával való kapcsolatfelvétel⁹ után Székely László vezérkari ezredes, a hadosztály parancsnoka, intézkedett az alárendelt alakulatok vasúton történő elvonulására.¹⁰ A tervezettől eltérően az első szállítmány csapa-

4 Kis András szerint 1945. április 16-án éjjel után néhány perccel indult útnak a 16. gyalogezred szerelvénye (*Kis András: A Magyar Néphadsereg megalakulása. I. m. 391. o.*), míg a valóságban április 13-án 23 órakor; Molnár Pál április 17-re teszi a 17. gyalogezred indulását és április 25-re hadművelleti területre érkezését (*Molnár Pál: Adalékok ... i. m. 43. o.*), a felmerült új adatok azonban kétségtelenné teszik, hogy a 17. gyalogezred parancsnokság, az ezredközvetlen alakulatok és az I. zászlóalj április 19-én, a II. és a III. zászlóalj április 27-én indultak útnak, az előbbieket május 1-én, az utóbbiak május 3-án foglalták el elhelyezési körleteiket Ausztriában. Dr. Munk Károly is több ízben téved: szerinte az alakulatok 1945. április 13-án kaptak parancsot a hadművelleti területre vonulásra és május 18-án indultak vissza Magyarországra (*Dr. Munk Károly: A fegyverszüneti szerződéstől ... i. m. 49–50. o.*), míg a helyes dátumok: április 11. és május 15. Több kutató is az utolsó szállítmány 1945. április 24-i hadművelleti területre való megérkezéséről ír (*Molnár Pál: Az elődök nyomában. I. m. 75. o.*; *Mucs Sándor: Adalékok ... i. m. 58. o.*; *Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg megszervezése. I. m. 45. o.*; *Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg megszervezése és fejlődése. I. m. 69. o.*), míg a valóságban az utolsó, hetedik szállítmány csapatai május 7-én érkeztek Körömdre.

5 Székely László vezérkari ezredes, a 6. hadosztály parancsnoka 1945. április 24-én adta ki az alárendelt alakulatok elhelyezkedésére vonatkozó rendeletét. Annak ellenére, hogy e napig csak az első három szállítmány érkezett meg hadművelleti területre, a rendelet vázlat mellékletét a kutatók végleges elhelyezkedéséért értékelték és közlötték tanulmányaikban. (Lásd *Molnár Pál: Az elődök nyomában. I. m. 75. o.*; *Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg megszervezése. I. m. 44. o.*; *Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg megszervezése és fejlődése. I. m. 70. o.*)

Kis András az említettektől eltérő, hibás térképvázlatot közöl. *Kis András: A 6. hadosztály. I. m. 67. o.*

6 Molnár Pál szerint a II. tüzérezred az első szállítási lépcsővel indult útnak (*Molnár Pál: Részletek ... i. m. 118. o.*), míg a valóságban a harmadikkal. Mucs Sándor összesen három szállítmányról tud a hét helyett (*Mucs Sándor: Adalékok ... i. m. 58. o.*)

7 A visszaemlékezőket befolyásolta a hibás dátumok és elhelyezési adatok közlése. Pl. Szokolai István, akinek csapatostete, a 18/I. gyalogzászlóalj Szentpéterfa községben települt, visszaemlékezésében Kroatischt és Deutsch Ehrendorfot jelöli meg elhelyezési körletként. (*Szokolai István: A katonák meggyőzésének útján. — Új haza, új hadsereg. Budapest, 1970. 153. o.*) Több hasonló hiba fordul elő Nagy Gábor visszaemlékezésében is. (*Nagy Gábor: Emlékeim a Magyar Néphadsereg születéséről. — HK, 1966. 3. sz.*)

8 Magyar—szovjet kapcsolatok 1945—1948. Dokumentumok. A Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma és a Szovjetunió Külügyminisztériuma kiadása. Budapest, 1969. 57. o.

9 1945. április 11-én 8 órakor megjelent a hadosztályparancsnoknál Buljigin szovjet őrnagy és közölte, hogy a hadosztály április 12-től hat lépcsőben elszállításra kerül. (HL HM 1945/eln. 22. 942.)

10 Lásd a 2. számú dokumentumot.

taik: a szálláscsináló közegek, a 16. gyalogezred parancsnokság, az ezredközvetlen alakulatok, a 16/I. és 16/II. gyalogzászlóalj csak április 13-án 23 órakor indultak útnak.¹¹ Beállt az állomásra a második szerelvény is, ennek vagonjában utaztak a 16/III. gyalogzászlóalj, a 6. utászászlóalj és a 6. híradó század katonái.¹² Velük tartott a 6. élelmezési oszlop és a 6. sütőoszlop egy része is, hogy a kirakódó állomáson berendezett élelemfelvételező helyekkel fogadhassák a beérkező alakulatokat.¹³ A második szállítmány április 15-i útbaindulása közben a Pavilon laktanya felszabadult részeibe Nyírbátorból a 18/III., Nyiregyházáról a 18/II. gyalogzászlóalj, Hajdúböszörményből a 11. tüzérezred kihelyezett alakulatai vonultak be.¹⁴

A harmadik szállítmánnyal (a 11. tüzérezred a 4. üteg kivételével) egyidőben, április 17-én vágott neki az akkori körülmények között hosszú útnak Körmen felé gépkocsin a hadosztályparancsnok és vezérkari főnöke is.¹⁵ Megérkezésük után azonnal jelentkeztek Tolbuhin marsallnál, a 3. Ukrán Front parancsnokánál. A frontparancsnok részletesen tájékozódott a hadosztály harcckészültségéről, fegyelmi helyzetéről, felszereltségéről, majd kilátásba helyezte a hiányok gyors feltöltését. Így például azonnal kiutaltak 10 napi javadalmazást élelemből és majdnem teljesen pótolták a ruházati hiányokat.¹⁶ A hadosztályt a Trofimenko vezérezredes parancsnoksága alatt álló 27. hadsereg tartalékának rendelték, intézkedtek osztrák területen való elhelyezkedéséről.¹⁷ A magasabbegységet Körmenedtől nyugatra összpontosították, a hadosztályparancsnokoságot Edlitzben, majd később Eberauban települt. A 27. hadseregtől összekötő törzs érkezett, megjelentek a frontparancsnokság szakelődői a hiányzó felszerelés felmérésére és intézkedtek azok pótlására is.¹⁸

Április 24-ig, amikor Székely László vezérkari ezredes kiadta a hadosztály elszállásolására és magatartására, valamint az élelmezésre vonatkozó rendeleteit, az első három szállítmány már osztrák földre érkezett. A 16. gyalogezred alakulatai Kirchfidischben, a 6. utászászlóalj Punitzban, a tüzérek St. Katharein és Harmisch községben rendezkedtek be. A szállás csoportokat őrségekkel és sűrű járőrözéssel biztosították, rendfenntartói feladatokat láttak el, diverzánsokat tettek ártalmatlanná, a környéken összegyűjtötték az elhagyott hadianyagot. Folytatták a kiképzést is: zászlóaljgyakorlatokat, ejtőernyős elhárító foglalkozásokat tartottak, gyalogsági fegyverekkel és alkmavetőkkel éleslövészeteket rendeztek — felkészültek a fegyveres bevetésre.¹⁹ A nevelőtisztek is hozzájárultak a fegyelem megszilárdításához, a harci kedv fokozásához. Széles körben magyarázták a fasizmus elleni harc szükségességét, előadásokkal és egyénenkénti elbeszélgetésekkel erősítették a demokratikus szemlélet térhódítását. A hadosztálytörzs nevelői megjelentették a „Honvéd Híradó” csapatújságot, az alakulatoknál szervezetteren emlékeztek meg május 1-ről.²⁰ A fegyelem magas szinten állt, a hangulat jó volt.

A Debrecenben maradt alakulatok berakodása és vasúti szállítása időközben lelassult. A negyedik szállítmány április 19-én indult útnak, de napokig vesztgelt különböző vasútállomásokon, így csak április 30-án 18 órakor érkezett

11 HL A 6. hadosztály iratai — a továbbiakban 6. ho. ir. — 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 13-i bejegyzés.

A dobozszámot nem levéltári jelzetként, hanem a könnyebb azonosítás eszközeként adjuk meg.

12 HL 6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 15-i bejegyzés.

13 HL HM 1945/eln. 22. 947.

14 *Molnár Pál*: Részletek ... i. m. 123. o.; HL 6. ho. ir. 58. doboz, a 18/III. gyalogzászlóalj hadinaplója 1945. 04. 14-i bejegyzés; uo. 36. doboz, a 18/I. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 16-i bejegyzés.

15 A hadosztály vezérkari főnöke Homonnay Hugó vezérkari őrnagy volt.

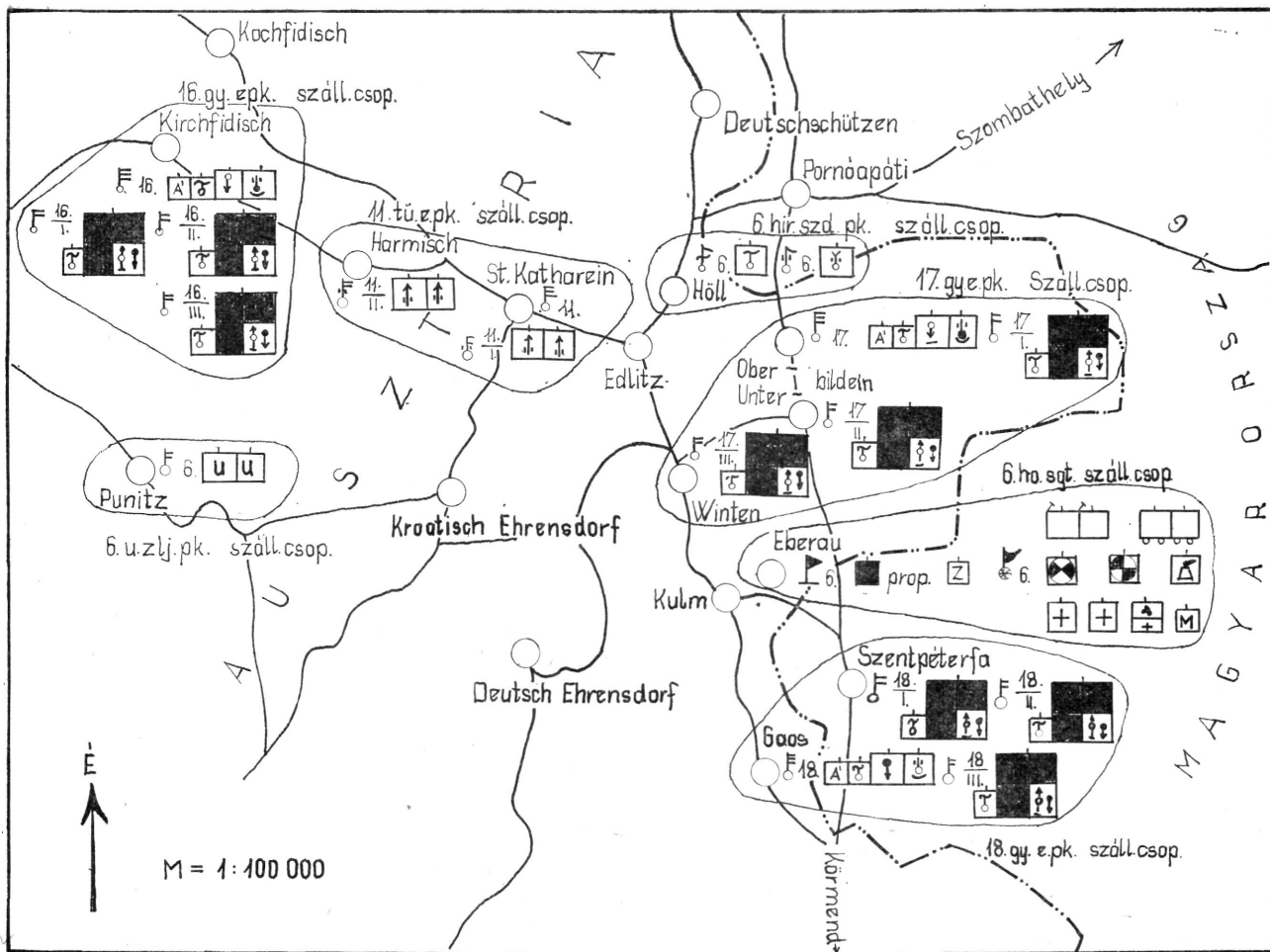
16 Székely László és Homonnay Hugó 1945. április 21-én jelentkeztek Tolbuhin marsallnál. (HL HM 1945/eln. 24. 089. Vö. *Kis András*: A 6. hadosztály ... i. m. 66–72. o.)

17 HL HM 1945/eln. 24. 089.

18 Uo. A kapott felszerelésre lásd *Kis András*: A 6. hadosztály ... i. m. 78. o.

19 Lásd részleteiben a közölt dokumentumoknál.

20 A nevelőtiszti intézmény feladatára, szerepére lásd *Gellért Tibor—Markó György*: Dokumentumok a nevelőtiszti intézmény kialakulásáról és fejlődéséről. — HK, 1975. 1. sz. és *Munkáskároly*: A nevelőtisztek szerepe a Magyar Kommunista Pártnak a hadsereggel kapcsolatos célkitűzései megvalósításáért folytatott harcban. — Párttörténeti Közlemények, 1962. 2. sz.

A 6. hadosztály elhelyezkedése a hadművelési területen 1945. május 7-én.

meg Körmendre.²¹ Még tovább tartott az ötödik szállítmány útja: a tágabb hadosztálytörzs és a hadosztályvonat csapatai 12 napos utazás után, május 5-én érkeztek a kirakodó állomásra.²² Április 25-én még 3647 fő várt útbaindításra: a 17/II. és 17/III. gyalogzászlóalj, a 6/2. kocsioszlop III. szakasza és a 18. gyalogezred teljes állománya.²³ A két utolsó szállítmány április 27-én, illetve 29-én hagyta el Debrecen²⁴ a két szállítási lépcső csapatai kijelölt állomáshelyüket május 3-án, illetve 7-én foglalták el.²⁵

Valamennyi alakulat megérkezett, a legégetőbb felszerelési hiányokat is pótolni tudták.²⁶ A hadosztály mégsem került fegyveres bevetésre: a fasiszta Németország időközben feltétel nélkül kapitulált. A 6. hadosztály május 13-án 8 órától a 3. Ukrán Front közvetlen tartaléka; új feladata Pápa — Székesfehérvár körzetében vasútvonalak biztosítása.²⁷ Az alakulatok egy része vasúti szállítással, a többség viszont gyalogmenetben foglalta el új elhelyezési körletét a Bakony hegységben. Itt fokozatosan bekapcsolódtak az ország újjáépítésébe is: hidakat, vasúti építményeket állítottak helyre, mezőgazdasági területeket tisztítottak meg az állandó életveszélyt jelentő aknáktól, nélkülözhető loállományukat a gazdáknak adták ki. A hadosztály többszöri átszervezés és állomás-helyváltoztatás után 1948 tavaszán szűnt meg.²⁸

*

A 6. hadosztály hadműveleti területre indulásáról, ottani tevékenységéről közzölt iratok a Hadtörténelmi Levéltárban találhatóak, eredeti gépelt másolatok, a naplók kézzel írottak. A közzétett dokumentumok kronológikus sorrendben követik egymást, egy-egy naptári napnál feltüntettük a legfontosabb eseményeket is. Néhány irat csak kivonatossan kerül ismertetésre, a szövegben előforduló rövidítések feloldása — azok közismert volta miatt — nem tűnt célszerűnek.

ÁPRILIS 11.

Székely László vezérkari ezredes, a 6. hadosztály parancsnoka, felveszi a kapcsolatot szovjet szállításszabályozó tisztekkel, intézkedik a hadosztály elvonulásáról.²⁹

1.

A HADOSZTÁLYPARANCSNOK FELHÍVÁSA A KATONÁKHOZ

Bajtársak!

Végre elérkezett az a történelmi pillanat, melyet mindannyian oly türelmetlenül vártunk: megkezdődik elszállításunk az arcvonal mögé, hogy ott fegyverzetünket és felszerelésünket kiegészítsék és ennek megtörténte után teljes erővel, teljes szívvel és lélekkel vehessünk részt a szabadságszerető nagy nemzetek oldalán a dicsőséges Vörös Hadsereggel vállalva abban a harcban, amely rövid időn belül végleg megsemmisíti az erőszakos, pusztító náci-fasizmust és leveri a magyarok ősi ellenségét, a németet!

Elérkezik a bosszúállás órája, amikor mindazt visszafizethetjük megrontóinknak. Budapest rombadöntőinek, amit ellenünk elkövettek.

21 A szállítmánnyal tartott a 17. gyalogezred parancsnokság, az ezredközvetlen alakulatok, a 17/I. gyalogzászlóalj, a 6. légvédelmi gépágyús üteg és a 11/4. tüzéreg. (Útjukra lásd HL HM 1945/eln. 23. 238 és 6. ho. ir. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója.)

22 HL Békétárgyalások anyaga A/III/17.

23 HL HM 1945/eln. 24. 638.

24 A hatodik szállítmányhoz tartozott a 17/II. és a 17/III. gyalogzászlóalj, a 6/2. kocsioszlop III. szakasza és a 18. gyalogezred ezredközvetlen alakulatai. Az utolsó, hetedik szállítmánnyal tartott a 18. gyalogezred fennmaradó állománya: 86 tiszt, 97 tiszthelyettes és 2 172 fő legénység. (HL HM 1945/eln. 24. 084.)

25 HL Békétárgyalások anyaga A/III/17. és 6. ho. ir. 58. doboz, a 18/III. gyalogzászlóalj hadinaplója 1945. 05. 07-i bejegyzés.

26 HL HM 1945/eln. 24. 940 a hadosztályparancsnok 1945. május 10-i helyzetjelentése. 100%-os volt még a hiány lövegekben és légvédelmi gépágyúknak.

27 HL HM 1945/eln. 25. 229.

28 *Molnár Pál*: Adalékok . . . i. m. 48. o.

29 HL HM 1945/eln. 22. 942 és 6. ho. ir. 5. doboz, 10/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 04. 11. H. gy.

Az egész ország szeme rajtunk van, amikor az új demokratikus hadsereg fiai harcba indulnak országunkért és függetlenségünkért!

(6. ho. ir. 1. doboz, 21/ho. pcs—6. gy. ho. 1945. 04. 11.)

2.

INTÉZKEDÉS A VASÚTI SZÁLLÍTÁSRA

1. A 6. hadosztály a 3. ukrainai arcvonal³⁰ kötelékében kerül hadműveleti alkalmazásra. Elszállítása és végleges feltöltése f. hó 12-én megkezdődik...

2./b. A szállítás tervezett sorrendje:

F. hó 12-én: 1. sz. szállítmány. Parancsnok: 16. gy. e. pk. Szállításra kerül: 16. gy. e. törzs, epság, ezredközvetlenek, I. és II. zlj., valamint a... szállásszabályozó és csináló közegek.

F. hó 13-án: 2. sz. szállítmány. Parancsnok: utászljpk. Szállításra kerül: u. zlj., hír. szd., 16/III. zlj.

F. hó 13-án: 3. sz. szállítmány. Parancsnok: 11. tü. ezredpk. Szállításra kerül: 11. tü. ezred egy üteg kivételével.

F. hó 14-én: 4. sz. szállítmány. A 17. gy. e. pk. parancsnoksága alatt a 11. tü. ezred fennmaradó ütege, 17. gy. epság, ezredközvetlenek és a 17/I. zlj.

F. hó 14-én: 5. sz. szállítmány. A ho. sgt. parancsnoksága alatt a ho. vonat, vonatpság, hadosztálytörzs, zene és propaganda szakasz, élmo., sütő, eü. oszlop, sebszállító gk. oszlop és lgv. gá. üteg.

F. hó 15-én: 6. lépcső. A 17/II. zlj. pk. parancsnoksága alatt 17/II. és 17/III. zlj., és 18. gy. e. ezredközvetlenek, 6/1—2. ko. oszlop.

F. hó 16-án: 7. lépcső. A 18. epk. parancsnoksága alatt a 18. gy. ezred és a hadosztályvonat fennmaradó része...

7. Magatartás a szállítás alatt.

Minden parancsnok alárendeltjeit oktassa ki arra, hogy a nehéz közlekedési helyzet zsúfoltsága ellenére is mindenki a legfegyelmettebben viselkedjen és tartsa szem előtt azt, hogy a hadosztály az új magyar hadsereg keretében elsőnek indulván harcba, történelmi szerepet teljesít és minden egyénnek a magatartása kihat az ország jövőjének kialakulására...

8. Anyagiak.

Az elvonuló alakulatok a szállítmány biztosításához szükséges lőszert f. hó 12-én 8 órától a 6. lőszerkezelő oszlopnál vételezzék fel...

Minden elvonuló lépcső 10 napra élelmet (kenyérrel), lótápot és főzőfát visz magával...

Az egyenruhával el nem látottak részére karszalagok, a bejelentett igénylések alapján a 6. élelmezőraktár ruharaktárában felvételezendők. A karszalagokat körbélyegzővel kell ellátni.

(46/6. ho. pk. 45. IV. 11. számú rendelet és melléklete.³¹ 6. ho. ir. 5. doboz, 10/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 04. 11. H. gy.)

ÁPRILIS 12.

A Pavilon laktanya átadásának rendezése.³²

3.

A PAVILON LAKTANYA ÁTADÁSA VISSZAMARADÓ SZERVEKNEK

Az elvonulás folytán a Pavilon lakt. parancsnokságot, a közös főzést, az épületkezelői teendőket és a műhelyeket a 16/I. zlj. pótkeret pság azonnal vegye át.

(6. ho. ir. 1. doboz, 22/ho. pcs—6. gy. ho. 1945. 04. 12.)

³⁰ Helyesen 3. Ukrán Front.

³¹ A rendelet nem közölt része szabályozza a szállásfoglalást a kirakó körzetben, intézkedik a visszamaradottakra és a Pavilon laktanya átadására.

³² HL 6. ho. ir. 1. doboz, 22/ho. pcs—6. gy. ho. 1945. 04. 12.

ÁPRILIS 13.

*Az első szállítmány útbaindulása. A 6. utászászlóalj állománya leteszi a honvédek-
kút.*³³

ÁPRILIS 14.

*Bevonul Nyírbátorból a Pavilon laktanyába a 18/III. gyalogzászlóalj.*³⁴

ÁPRILIS 15.

*Budapesten Vörös János vezérezredes, honvédelmi miniszter, fogadja az első szállít-
mány katonáit. Debrecenből útnak indul a második szállítmány. Bevonul Hajdúbö-
szörményből a Pavilon laktanyába a 11. tüzérezred kihelyezett állománya.*³⁵

4.

AZ ELSŐ SZÁLLÍTMÁNY FOGADTATÁSA BUDAPESTEN

Megérkezés Budapestre. Fogadtatás Pestszentlőrincen reggel $\frac{1}{2}$ 4-kor. A H. M. Úr beszédjében méltatta az első magyar frontra induló demokratikus ezredet. A Szfőv. nevében a polgármester úr és a női társadalom részéről egy delegált hölgy üdvözlő beszéddel köszöntötte az első magyar demokratikus ezredet.

(6. ho. ir. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 15-i bejegyzés.)

ÁPRILIS 16.

*Bevonul a Pavilon laktanyába Nyíregyházáról a 18/II. gyalogzászlóalj. A harmadik
szállítmány berakodása a debreceni kisállomáson. A második szállítmány 23 óraker
megérkezik a budapesti Nyugati pályaudvarra.*³⁶

5.

A 16/II. GYALOGZÁSZLÓALJ PARANCSNOKA³⁷ SZABÁLYOZZA A SZÁLLÍTÁS ALATTI MAGATARTÁST

Utásítom az alo. pk-at, hogy a legénységet oktassák ki a szállítás alatti magatar-
tásra. (Fékfülkékben, tetőn, lépcsőn való utazás tilos, ha a vonat megáll, addig, míg
kürtjelet fújnak, csak a legközelebbi sínparig szabad a szerelvényt elhagyni.)

(6. ho. ir. 11. doboz, 31/zlj. pcs—16/II. gy. zlj. 1945. 04. 16.)

ÁPRILIS 17.

*A hadosztályparancsnok útbaindul a kirakodási állomásra. A harmadik szállítmány
elhagyja Debrecent. Módosítják a vonatberakási intézkedéseket.*³⁸

³³ Uo. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 13-i bejegyzés és 89. doboz, 12/zlj. pcs—6. u. zlj. 1945. 04. 12.

³⁴ Uo. 58. doboz, a 18/III. gyalogzászlóalj hadinaplója 1945. 04. 14-i bejegyzés.

³⁵ Uo. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 15-i bejegyzés; 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 15-i bejegyzés és *Molnár Pál*: Részletek... i. m. 123. o.

³⁶ HL 36. doboz, a 18/I. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 16-i bejegyzés; *Molnár Pál*: Részle-
tek... i. m. 123. o. és HL 6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 16-i be-
jegyzés.

³⁷ A zászlóalj parancsnoka Kovács István százados volt.

³⁸ HL 6. ho. ir. 1. doboz, 25/ho. pcs.—6. gy. ho. 1945. 04. 17.; *Molnár Pál*: Részletek... i. m. 123. o. és HL 6. ho. ir. 103. doboz, 17/sgt.—6. eü. o. 1945. 04. 17.

6.

SZÉKELY LÁSZLÓ VEZÉRKARI EZREDES, HADOSZTÁLYPARANCSNOK, ÚT-BA INDUL KÖRMEND FELÉ

A mai napon a hadosztály kirakodási helyére útbaindulok. Az ittmaradó rész feletti parancsnoksággal Bányay József ezds-t³⁹ bízom meg.
(6. ho. ir. 1. doboz, 25/ho. pcs—6. gy. ho. 1945. 04. 17.)

7.

A SZÁLLÍTÁSI INTÉZKEDÉS MÓDOSÍTÁSA

Az elvonuló hadosztály vonatának berakására az egyes szállítmányok tengelyszámának kiegyenlítése végett az eddig megadottaktól eltérően a következőkben intézkedem.

5. lépcsővel szállításra kerül:

Vonatparancsnokság. 6. élmo. és a 6. sütőo. fennmaradó része, 6. eü. o. és a 6. sebsz. oszlop, 6/1—2. tkg. o. és a 6. mű. szak., 6/1. ko. o., 6. lősz. kez. o.

6. lépcsővel szállításra kerül:

6/2. ko. o.

7. lépcsővel szállításra kerül:

6/2. ko. o. még fennmaradó része és a 6. lókörház...

Ezzel kapcsolatban a 18. gy. e. pság + e. közvetlenek a 18. gy. e. pk-al történt szóbeli megállapodás szerint az 5. lépcsőből a 6. lépcsőbe kerülnek át.

A ho. többi itt fel nem sorolt alakulatai az eredeti szállítási terv szerint kerülnek berakásra, ill. elszállításra.

(68/6. ho. I. c. 45. VI. 17. számú rendelet.⁴⁰ 6. ho. ir. 103. doboz, 17/sgt.—6. eü. o. 1945. 04. 17.)

ÁPRILIS 18.

Este indul tovább a Nyugati pályaudvarról a második szállítmány. Budapest Kőbánya-alsó vasútállomásra érkezik a harmadik szállítmány.⁴¹

ÁPRILIS 19.

20 órakor indul el Debrecenből a negyedik szállítmány Konok Tamás alezredes parancsnoksága alatt. A második szállítmány áthalad Székesfehérváron, a harmadik állománya Budafokon éjszakázik.⁴²

ÁPRILIS 20.

02 órakor megérkezik Körmendre a második szállítmány. 11 órakor Celldömölkre érkezik a hadosztályparancsnok és az első szállítmány.⁴³

8.

A 17. GYALOGEZRED KATONÁINAK TALÁLKOZÁSA A SZOVJET CSAPATOK OLDALÁRA ÁTÁLLT 24. HADOSZTÁLYAL⁴⁴

³⁹ Bányai József ezredes a 18. gyalogezred parancsnoka volt.

⁴⁰ A rendeletet a hadosztálytörzs I. c. (anyag) osztályának vezetője, Szentkúti Tibor százados adta ki.

⁴¹ HL 6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 18-i bejegyzés és Molnár Pál: Részletek... i. m. 123. o.

⁴² HL 6. ho. ir. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 04. 19-i bejegyzés; uo. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 19-i bejegyzés és Molnár Pál: Részletek... i. m. 123. o.

⁴³ HL 6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 20-i bejegyzés; uo. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 20-i bejegyzés és HM 1945/ein. 24. 089.

⁴⁴ A 24. hadosztályra lásd Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg szervezése és fejlődése i. m. 48. o.

Reggel érkezünk Szolnokra. Egész nap állunk az állomáson. Itt találkozunk a 24. hadosztállyal, akik egységesen átjöttek.

(6. ho. ir. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 04. 20-i bejegyzés.)

ÁPRILIS 21.

A hadosztályparancsnok és vezérkari főnöke Szombathelyen jelentkezik Tolbuhin marsallnál. Az első szállítmány is megérkezik Körmendre, kirakodás, gyalogmenet az elhelyezési körletbe.⁴⁵

ÁPRILIS 22.

A harmadik szállítmány 23 óra 30-kor megérkezik Körmendre.⁴⁶

ÁPRILIS 23.

Elfoglalják szálláskörletüket a 11. tüzérezred alegységei. A 16/5. század katonái tűzoltásnál segédkeznek Kirchfidischben. Megkezdik működését a 6. egészségügyi oszlop gyógyszertára.⁴⁷

9.

A 11. TÜZÉREZRED ELHELYEZKEDÉSE OSZTRÁK TERÜLETEN⁴⁸

A szálláskörletek pk-a: Szent Katalin községben az I. és Hovárdos községben a II. oszt. pk-a. A szálláskörletekben a belrendre és biztonságra vonatkozó intézkedéseket (őrségek stb.) az oszt. pk-ok saját hatáskörükben tegyék meg...

Az oszt. pságok állandó jelleggel 1—1 küldöncöt vezényeljenek az ezredpságra. Az et. napi felváltással egy küldöncöt vezényel a ho. pságra Edlitzbe. Páratlan napokon az I. oszt., páros napokon a II. oszt. szintén 1—1 küldöncöt vezényel a ho. pságra.

(6. ho. ir. 66. doboz, 1/e. elűg.—11. tü. e. 1945. 04. 23.)

ÁPRILIS 24.

Székely László vezérkari ezredes intézkedik a hadosztály elszállásolására és magatartására. Megjelennek a hadosztályparancsnokságon a 3. Ukrán Front szakelőadói a felszerelési hiányok felmérésére. Debrecenből elindul az ötödik szállítmány.⁴⁹

10.

A HADOSZTÁLYPARANCSNOK INTÉZKEDÉSE AZ ALÁRENDELTEK ALAKULATOK ELSZÁLLÁSOLÁSÁRA ÉS MAGATARTÁSÁRA

1. A ho. elhelyezési területe előtt az ellenség első vonala általában a Lafnitz patak nyugati dombvonulatain, szovjet csapatok a patak keleti magaslatain egyelőre védelemre rendezkedtek be.

2. Elhelyezési körletek.

A 3. ukrainai arcvonal pság⁵⁰ a ho. elhelyezési körletétől Punitz, Deutsch Ehrendorf, Kulm, Edlitz, Kirchfidisch területét jelölte ki.

⁴⁵ HL HM 1945/eln. 24. 089 és 6. ho. ir. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 21-i bejegyzés.

⁴⁶ Molnár Pál: Részletek... i. m. 124. o.

⁴⁷ HL 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 23-i bejegyzés és uo. 104. doboz, 330/kt.—6. eű. o. 1945. 12. 13.

⁴⁸ Az ezred parancsnoka Encsy István ezredes volt. A dokumentumban St. Katharein és Harmisch községekről van szó.

⁴⁹ HL 6. ho. ir. 29. doboz, 1067/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 07.; HM 1945/eln. 24. 089 és HM 1945/eln. 24. 638.

⁵⁰ Helyesen 3. Ukrán Front.

Ezen belül az egyes alakulatok szálláskörletét az 1. sz. vázlat szerint szabályozom. Szálláscsoport pk. mindenütt az elhelyezett csapatok rangidős parancsnoka.

Ho. szálláskörlet parancsnoka Szigligeti szds. ho. sgt.

A szálláscsoport pk-ok az elhelyezési körletükbe való beérkezéstől számított 2 napon belül elhelyezési vázlatukat a hop-ra terjesszék fel.

3. A ho. összes anyagi hiányai a felvonulási területen gyors ütemű kiegészítésre kerülnek. A kiegészítés megtörténte után a ho. rövidesen hadműveleti alkalmazásra kerül.

4. Biztosítás.

A szálláscsoport pk-ok a biztosítást belső szállás őrségekkel és sűrű éjszakai járőrözéssel saját hatáskörben feszesen szervezzék meg.

Az elhelyezési körletekben ellenséges ejtőernyősök és partizánok fellépésével számolni kell. Legutóbbi jelentések szerint Körmentden kilenc ellenséges ejtőernyős szállt le. Ártalmatlanná tételük az ott elhelyezett csapatok által megtörtént.

Ejtőernyős elhárítás és partizánok fellépése esetén való magatartásra fel kell készülni.

A csapatok hetente legalább egyszer nappali és egyszer éjszakai riadó gyakorlatok beállításával az elhárítást gyakorolják. A hop. elhelyezési körletének biztosítására a 6. lgv. gá. üteg naponkénti felváltással vezényeljen egy szakaszt (1+30 főt) ...

5. Lgv.

Az ellenséges repülő megjelenése esetén a szálláskörletekben nappal minden mozgás azonnal beszüntetendő. Az emberek és járművek rejtésére a csapatok nagy gondot fordítsanak. A légvédelmi árkokat minden egység saját körletében készítse el és a lgv. fi. szolg-ot szervezze meg.

Sötétség beálltával virradatig mindennemű kivilágítás, vagy nyílt láng használata tilos.

Az elsötétítés betartását a szálláscsoport pk. kidoboltatás útján a polgári lakoságnak is tegye kötelezővé.

6. Hop. Edlitz-en.

A hír. anyag beérkezéséig és kiszállításáig a szálláskörlet pk-ok elhelyezési körletükbe való beérkezés után azonnal 2 fő összekötő honvédet vezényeljenek a hop-ra ...

12. Rendészet. Magatartás a polgári lakossággal.

a) Ezen a területen sok olyan megbízhatatlan egyén szorult össze, akiknek visszavonulási útja el van zárva és ily módon személyüket a magyar hadseregbe történő belépés útján óhajtják biztosítani.

Megtiltom, hogy bárkit is az alakulatok állományukba újonnan felvegyenek.

b) A polgári lakossággal ne barátkozzunk! Viszont mindennemű önbíráskodás is tilos.

c) Kémekek és ejtőernyősök működésének lehetetlenné tételére az alábbiakat rendeljem el:

Minden szállás pk. a polgármester útján doboltassa ki, hogy idegeneket a házba befogadni tilos.

Minden kapuba egy táblán fel kell tüntetni azoknak a nevét, akik a házban laknak.

Később visszatérőket kellően igazoltatni kell.

21 h után a polgári lakosság az utcán nem közlekedhet.

Ki kell doboltatni, hogy mindennemű fegyvert a lakosság szolgáltasson be. A környékben található lőszert és fegyvereket össze kell szedetni.

d) A községek utcáit tisztán kell tartani.

e) A német nemzeti szoc. jelvényeket el kell távolíttatni.

f) Elágazási pontokra a szálláscsoport pk-ok rendeljenek ki eligazítókat.

g) Gyakorlótereket meg kell az esetleges aknáktól tisztítani. E feladatot a gyalogezredek árkász szakaszaikkal, a többi alakulatok az u. zlj-től kért munkaerővel hajtásák végre.

h) Műutak hídjaihoz őrséget kell kijelölni. Szálláscsoport-onként a két község közti fél távolság a határvonal.

i) Szabadságot engedélyezni tilos. Hátországba, hivatalos küldetésben is csak egész kivételesen, külön engedéllyel szabad eltávozni.

13. Részletes anyagi toldalék később kerül kiadásra.

(55/6. ho. pk. 45. IV. 24. számú rendelet⁵¹ 6. ho. ir. 29. doboz, 1067/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 07.)

11.

ÉLELMEZÉS A HADMŰVELETI TERÜLETEN

1. A beérkező alakulatok az útravaló készlet maradványát fogyasszák, amit helyszíni beszerzéssel 120 gramm hússal egészítenek ki.

2. Az útravaló készlet elfogyasztása után felvételezés a 6. élm. o-nál Eberauban. A felvételező hely helyét irányjelző táblák mutatják. Az első felvételezés IV. hó 24-én.

Felvételezhető három napi étel és egy napi kenyér. Felvételezni csak a valóban meglévő létszámra lehet. Kenyeret is az élm. o. útján lehet felvételezni.

3. Az útravaló készlet elfogyasztása után a Vörös Hadsereg ételmezési szabványára kell áttérni. Ezt a közeljövőben kiadásra kerülő rendeletben szabályozom, addig is az élm. o. a felvételezésnél közli a szovjet „Sz” adagot.⁵²

4. Helyszíni beszerzéssel kell biztosítani a burgonyát, káposztát, húst és szálas takarmányt. A helyszíni beszerzésre később részletesen intézkedem. Addig is irányelvül szolgáljon:

a) Tekintettel arra, hogy a jelenlegi elhelyezési körletben előre nem látható ideig fog a ho. tartózkodni, a beszerzésekkel a legnagyobb körültekintéssel kell eljárni; az előírt adagon felüli kiszolgáltatás szigorúan tilos.

b) A helyszíni beszerzéseket az alakulatok végzik: a beszerzési terület azonos az elhelyezési területtel. Idegen alakulat körzetében a beszerzés tilos.

c) Beszerzést csak a helyi hatóságok (főjegyző, polgármester stb.) útján lehet eszközölni.

d) Miután a térítési árak még nem ismeretesek, a továbbiakig beszerzett dolgokról elismervényt kell adni és közölni kell a helyi hatóságokkal, hogy a térítésre a közeljövőben kerül sor.

5. Elszámolás egyelőre az eddigiek szerint történik.

(90/6. ho. I. c. 45. IV. 24. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 19/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 04. 24. A. gy.)

ÁPRILIS 25.

A hadosztályparancsnok megsejmeléli a Kirchfidischben elhelyezett alakulatokat. A debreceni Pavilon laktanyában kivégzik a hazáruló Dobos György törzsőrmestert⁵³

12.

NAPIREND KIRCHFIDISCHBEN, A 16. GYALOGEZRED ALAKULATAINÁL

Át kell térni az orosz időszámításra. (Órákat kettő órával előbbre igazítani.)

A napirend az alábbiak szerint módosul:

Ébresztő 7 h

Alo. kihallgatás 8 h 45 I

Kivonulások kezdete 9 h

Bevonulás a körletbe 14 h

Zlj. kihallgatás 14 h 30 I

Ezred kihallgatás 15 h

Dut fogl. kezdete 17 h

⁵¹ Teljes terjedelmében közli *Mucs Sándor*: A Magyar Néphadsereg megszervezése. I. m. 88–92. o. Az itt nem közölt részekben intézkednek a kiképzés menetére, a szovjet időszámításra való áttérésre, vázlatok készítésére és kitérnek a fegyelmi helyzetre is.

⁵² A szovjet ételmezési szabványt lásd a 86/6. ho. IV. c. 45. IV. 27. számú rendeletben, HL 6. ho. ir. 5. doboz, 67/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 09. A. gy.

⁵³ Uo. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 25-i bejegyzés és uo. 58. doboz, a 18/III. gyalogzászlóalj hadinaplója, 1945. 04. 25-i bejegyzés.

Dobos György törzsőrmester és két társa „1945. II. és III. hó folyamán németbarát és oroszellenes érzelmüknek kifejezést adtak, az alájuk rendelt legénységet a németekhez való átállásra akarták rábírní”. Dobost és egy társát kötél általi halálra ítélték. (HL HM 1945/eln. 24. 795)

Parancshirdetés 19 h 45 I — 20 h-ig
Ezred eligazítás 18 h
Zlj. és szd. pk-ok továbbképzése 18 h — 18 h 45 I-ig
Takarodó 23 h
(6. ho. ir. 2. doboz, 22/e. pcs—16. gy. e. 1945. 04. 25.)

13.

A 6. UTÁSSZÁSZLÓALJ PARANCSNOKA⁵⁴ DIVERZÁNSOK FELLÉPÉSÉRE
HÍVJA FEL AZ ŐRÖK FIGYELMÉT

Felhívom a felállított szállásőrök figyelmét az állandó éber figyelésre, mert esetleges ejtőernyősök és partizánok fellépésével számolni lehet. Legutóbb Kőrmenden 9 ejtőernyőst fogtak el. Az egész zászlóalj biztonságos nyugvása a felállított őroktól függ.

(6. ho. ir. 69. doboz, 23/zlj. pcs—6. u. zlj. 1945. 04. 25.)

14.

A 6. UTÁSSZÁSZLÓALJ FELVÉTELEZŐI A 16. GYALOGEZREDBELI FODOR
LÁSZLÓ HONVÉD HOLTTESTÉRE TALÁLNAK

A zlj. felvételezői jelentették, hogy f. hó 25-én kb. 16 h-kor Punitz községtől keletre kb. 2 km-re az erdőszélen levő patak mellett egy honvéd egyén holttestére találtak...

Az orvosi vizsgálat folyamán megállapítást nyert, hogy nevezett halálát egy pán-cső okozta, melynek húsdarabokkal borított darabjait mellette találták.

Nevezett halálát valószínűleg a fegyver nem ismeréséből származó baleset okozta.
(6. ho. ir. 90. doboz, 49/hdm.—6. u. zlj. 1945. 04. 26.)

ÁPRILIS 26.

*Debrecenben berakodik a hatodik szállítmány. A negyedik szállítmány már második napja vesztegel a rákosrendezői pályaudvaron.*⁵⁵

ÁPRILIS 27.

*A 6. hadosztályt a 27. hadsereg alárendeltségébe osztják be. Szovjet összekötő törzs érkezik a hadosztályparancsnokságra. A 11/II. tüzérosztály nappali elhárító gyakorlata Harmisch környékén. Debrecenből útnak indul a hatodik szállítmány.*⁵⁶

15.

EJTŐERNYŐS ELHÁRÍTÓ GYAKORLATOT TERVEZ A 11/I. TÜZÉROSZTÁLY
ST. KATHAREIN KÖRNYÉKÉN⁵⁷

Az I. osztály hozzávéve az ezredtörzset is ejtőernyős elhárító gyakorlatot hajt végre f. hó 28-án.

Feltevés: a Szent Katalin községtől nyugatra eső erdőben ejtőernyősök szálltak le. A toronyban levő figyelő 9 h-kor jelzi az ejtőernyősök leszállását, mire osztálytörzs, 1. és 2. üteg riadót fúvat és a mellékelt térkép szerinti útvonalon és időpontban bekeríti a kitörni szándékozó ejtőernyősöket.

⁵⁴ A zászlóalj parancsnoka Bartalos László százados volt.

⁵⁵ HL HM 1945/eln. 24. 084.; 6. ho. ir. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 04. 25-i és 1945. 04. 26-i bejegyzés.

⁵⁶ HL HM 1945/eln. 24. 089; 6. ho. ir. 75. doboz, 35/o. pcs—11/II. tü. o. 1945. 04. 26. és HM 1945/eln. 24. 084.

⁵⁷ Az ejtőernyős elhárító gyakorlatot az állomány más irányú elfoglaltsága miatt a tervezettől eltérően április 30-án tartották meg. (Molnár Pál: Részletek... i. m. 125. o.)

A szállás biztosítására megfelelő számú őrség a községben marad.
(6. ho. ir. 68. doboz, a 11/I. tüzérosztály kiképzési tervezetei.)

ÁPRILIS 28.

Magyar fasiszta diverzánsook elfogása Kirchfidischben. Zászlóaljparancsnoki változás a 16/II. gyalogzászlóaljnál.⁵⁸

16.

MAGYAR FASISZTA DIVERZÁNOSOK FELLÉPÉSE ÉS ELFOGÁSA⁵⁹

A mai napon a 16. gy. e. Kirchfidischben elfogott egy magyar fasiszta partizánt. Vallomása szerint tegnap és tegnapelőtt összesen 80 fő partizánt tettek át az arcvonalon.

Kihallgatása során megállapítást nyert, hogy az illetők Pornóapátiban és más községekben hetes csoportokban akarnak gyülekezni, hogy az ország belsejébe menve ott ellenállást szervezzenek.

Vallomása szerint abban a községben, ahol ők tartózkodnak, a község névtáblájára egy buzogányszerű jelet festenek. A templom bejárata mellé pedig, vagy ha templom nincs, a bíró háza kapujára „X” jelet tesznek és tartózkodási helyüknek házszámát — 13-at hozzátéve — mellé írják.

Amennyiben a községből már eltávoztak, akkor az „X” jel felé 2 keresztbe fektetett zászlót rajzolnak. E jeltől 1,5 m-re feltűntetik azt, hogy merre mentek.

Beosztott „D” tisztjeivel és nevelőivel figyeltesse meg e jeleket s amennyiben partizánokat találna, fogja el és ide jelentse.

(57/6. ho. pk. 45. IV. 28. számú rendelet. 6. ho. ir. 29. doboz, 1069/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 07.)

17.

LŐSZERKISZABAT A 11/II. TÜZÉROSZTÁLYNÁL ÉLESLÖVÉSZETEK ALKALMÁVAL

Minden hétfőn és pénteken ot., kedden és csütörtökön 3. üteg és 4. üteg harcszerű éleslövészetet tartson a lőtéren. Kezdeté 10 h. Lőszerkiszabat 100 m-re levő mellalakra 2 próba, 5 értékelt; 200 m-re levő állóalakra kapáslövés 2 próba, 5 értékelt lövés. Kézigránát fejenkint 1 db.

(6. ho. ir. 75. doboz, 1/o. elíg.—11/II. tü. o. 1945. 04. 28.)

ÁPRILIS 29.

A hadosztályparancsnok és Dimitrovics szovjet alezredes megsemmisíti a Kirchfidischben elhelyezett alakulatokat. 19 órakor elindul Debrecenből a hetedik szállítmány.⁶⁰

18.

A 11/II. TÜZÉROSZTÁLY PARANCSNOKÁNAK⁶¹ INTÉZKEDÉSEI DIVERZÁNOSOK FELLÉPÉSEKOR

Tudomásomra jutott, hogy németbarát magyar partizánok szivárogtak át az arcvonalon, hogy a bevetés előtt álló magyar csapatokat zavarják és gyengítsék. Ellenintézkedéseim:

⁵⁸ HL 6. ho. ir. 29. doboz, 1069/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 07. és uo. 5. doboz, 20/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 04. 28. Sz. gy. A zászlóaljparancsnoki változásra lásd *Karátsony József*: Elismerésre méltó tett. — Új haza, új hadsereg. I. m. 41—42. o.

⁵⁹ A magyar fasiszta diverzánsook, a „kópjasok” elfogására lásd *Fekete Rezső*: Harc a reakció ellen. — Új haza, új hadsereg. I. m. 201—202. o.

⁶⁰ HL 6. ho. ir. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 29-i bejegyzés és uo. 36. doboz, a 18/I. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 29-i bejegyzés.

⁶¹ A 11/II. tüzérosztály parancsnoka Simon Kálmán főhadnagy volt.

1. A célnélküli lövöldözés azonnal megszüntetendő, mivel felderítésre adhat okot. Ki parancsom ellen vét, hadbírói eljárás elé állítom.

2. A szálláskörleteken kívül senki sem közlekedhet egyedül, különösen megtiltom az erdőben való csatangolást.

3. Minden polgári ruhás magyarul tudó egyén letartóztatandó és átadandó a táb. rendőröknek.

4. Idegen alakulattól senki sem tartózkodhat a szálláskörletben, csak engedélyemre. (6. ho. ir. 75. doboz, 2/o. elig.—11/II. tü. o. 1945. 04. 29.)

ÁPRILIS 30.

*A 11/I. tüzérsztály ejtőernyős elhárító gyakorlata St. Katharein környékén. A 16/8. század 5 díverzánst elfog. 18 órakor megérkezik Körmendre a negyedik szállítmány.*⁶²

19.

KÖZPONTI INTÉZKEDÉS MÁJUS 1-E MEGÜNNEPLÉSÉRE

Május 1-e katonai szünnap.

Megünneplésére a szálláscsoport pk-ok önállóan intézkedjenek.

A hadosztály pk. úr a 16. gy. e-nél rendezendő ünnepélyen vesz részt.

A szálláscsoport pk-ok, illetve nevelőtisztek a nap méltatásának keretében térjenek ki a munkásság nagy nemzetközi összefogása ünnepének kiemelésén kívül arra is, hogy ez az ünnep most első ízben a szovjet—magyar barátság megerősítését és a meszterkelt válaszfalak ledöntését is célozza.

(63/6. ho. pk. 45. IV. 30. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 30/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 04. 30. (E.gy.)

20.

ÓVINTÉZKEDÉSEK MÁJUS 1-E MEGÜNNEPLÉSÉVEL KAPCSOLATBAN

Tekintettel arra, hogy május 1-nek megünneplését elg. részéről lehetőleg meg akarják zavarni, a ho. parancsnokság elrendelte, hogy f. hó 30-án 24 h-tól V. hó 2-án 8 h-ig az őrségeket mindenütt meg kell kettőzni.

(6. ho. ir. 5. doboz, 31/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 04. 30. H. gy.)

21.

A 16/III. GYALOGZÁSZLÓALJ 8. SZÁZADA 5. MAGYAR FASISZTÁT ELFOG Foglalkozás napirend szerint, a május 1-i ünnepségre díszszázad összeállítása. A 8. szd. 5 magyar partizánt fogott.

(6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 30-i bejegyzés.)

22.

FELKÉSZÜLÉS MÁJUS 1-E MEGÜNNEPLÉSÉRE A 11. TÜZÉREZREDNÉL

Május 1-e a munka ünnepe. Ma első ízben történik meg, hogy a dolgozó új Magyarország megünnepli ezt az ünnepet...

Mi az új magyar hds. katonái elsőnek kell hogy legyünk úgy a munkában, mint ahogy a szabadság hívó szavára elsőnek fogtunk fegyvert, hogy helyünket biztosítsuk a szabadság szerető népeinek táborában...

A munka megünneplésére az alábbiakat rendelem el:

Ébresztő 8 h-kor.

⁶² Molnár Pál: Részletek... i. m. 125. o.; HL 6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 04. 30-i bejegyzés és uo. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 04. 30-i bejegyzés.

Ünnepély a hősök szobra előtt 12 h-kor, kivonul az et. és I. oszt. Hetey szds. pság-a alatt.

Az ünnepély megrendezésével és a polg. lakosság meghívásával Gém Ferenc őrm-t, nev. tisztet bízom meg.

Az ünnepély sorrendje:

1. Fogadás.
  2. Himnusz.
  3. Petőfi: Háború volt (szavalat).
  4. Ünnepi beszéd (Gém Ferenc őrm.).
  5. Béke induló. (Éneklí az e. énekkara. Vezényel: Padányi orvos őrmester.)
  6. Szavalat: Petőfi: Szabad magyar nép.
  7. Nép dal: A csitári hegyek alatt (ezred énekkar).
  8. Antifasiszta induló (énekkar).
  9. Szabad május, Zalavári tíz. saját szerz. szavajla.
  10. Kossuth induló (énekkar).
  11. Hősi emlékmű megkoszorúzása.
  12. Szózat.
  13. Díszmenet (helye a hősök szobra előtti tér).
  14. Megemlékezés a szovjet hősi halottakról (Encsy ezds.).
  15. Díszmenet a szovjet hősi sír előtt (helye a posta, szent Katalin-i templom mellett) ...
- 14 h 30 I-kor bajtársi díszebéd ...
Délután futballmeccs ...
Este 19.30 h-i kezdettel tábortűz.⁶³
(6. ho. ir. 66. doboz, 6/e. elig.—11. tü. e. 1945. 04. 30.)

23.

KIKÉPZÉSI TERVEZET A NEVELŐTISZTI FOGLALKOZÁSOKRA A 11. TŰZÉREZREDNÉL

Az ezreden belüli egységes foglalkozás érdekében minden szombaton 10 h-ra az oszt. nevelők az ezrednevelő tiszttel beszéljék meg a következő heti foglalkozás tárgyát.

Az oszt., ill. üteg nevelők heti kiképzési tervezetüket pk-aiknak hetente hétfőn 10 h-ra benyújtani tartoznak.

Az e. nev. ti. egységes foglalkozási tervezetét minden szombaton 13 h-ra nyújtsa be hozzám.

45. IV. hó 30-tól V. hó 7-ig a foglalkozás tárgya az alábbi:

IV. 30. munkáskérdések megbeszélése,

V. 1. a munka ünnepe,

V. 2. a jó szociálpolitika,

V. 3. a demokratikus pártok ismertetése,

V. 4. a magyar nemzet honfoglalás előtti története,

V. 5. a magyar nemzet története Szt. Istvánig.

Minden alkalommal az éppen felmerülő általános kérdések ismertetése (fegyelem, hadihelyzet, politikai jelenségek stb.)

(6. ho. ir. 66. doboz, 6/e. elig.—11. tü. e. 1945. 04. 30.)

MÁJUS 1.

Május 1-e megünneplése, a hadosztályparancsnok a 16. gyalogezrednél rendezett ünnepélyen vesz részt. Elfoglalja szálláskörletét Oberbildeinben a 17. gyalogezred parancsnoksága és a 17/I. gyalogzászlóalj.⁶⁴

⁶³ Az irat tartalmazza az esti tábortűz műsorát is.

⁶⁴ HL 6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 01-i bejegyzés és uo. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 05. 01-i bejegyzés.

MÁJUS 2.

A hadosztályparancsnok megszemléli a 17. gyalogezred alakulatait Oberbildeinben. 23 órától éjjeli éjtőernyős elhárító gyakorlatot tart a 11./II. tüzérsztály Harmisch környékén.⁶⁵

24.

DICSÉRETEK A MÁJUS 1-I ÜNNEPSÉGEK MEGRENDEZÉSÉVEL KAPCSOLATBAN A 11. TŰZÉREZREDNÉL

A május 1-i ünnepély megrendezésével kapcsolatban elismerésemet fejezem ki úgy a rendező bizottság, mint a szereplők előtt, akik fáradságot és munkát nem kímélve úgy az ünnepélyt, mint a táb. tüzet úgy rendezték meg, hogy maradandó emléket jelent mind az ezred, mind a polgári lakosság részére.

(6. ho. ir. 66. doboz, 7/e. elig.—11. tü. e. 1945. 05. 02.)

25.

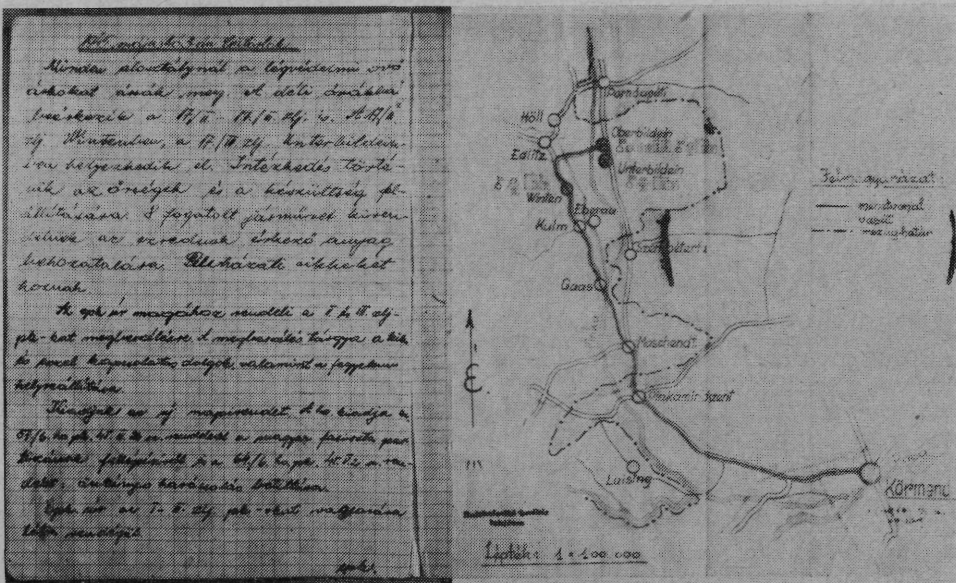
SZEREPLŐKET DICSÉR MEG A 16./II. GYALOGZÁSZLÓALJ PARANCSNOKA⁶⁶

Csányi István és Radics Dénes 4. szd.-beli honvédeket, akik a május 1-i ünnepség alkalmával úgy az orosz, mint a magyar bajtársakat zenéjükkel és táncukkal szórakoztatták, zlj. parancsnoki dicséretben részesítem.

(6. ho. ir. 11. doboz, 41/zlj. pcs—16./II. gy. zlj. 1945. 05. 02.)

MÁJUS 3.

Megérkezik Körmentre a hatodik szállítmány.⁶⁷

Részlet a 17. gyalogezred hadinaplójából

65 Uo. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 05. 02-i bejegyzés és uo. 75. doboz, 4/o. elig.—11./II. tü. o. 1945. 05. 01.

66 A zászlóalj parancsnoka Kováts Ferenc főhadnagy volt.

67 HL Békétárgyalások anyaga A/III/17.

MÁJUS 4.

A hadosztályparancsnok megszemléli a 17/II. gyalogzászlóaljat Unterbildeibenben. Éj-jeli harcgyakorlatot tart St. Katharein környékén a 11/I. tüzérosztály.⁶⁸

26.

A 11/I. TÜZÉROSZTÁLY ÁLLOMÁNYÁBA TARTOZÓ ISTVÁNDI GÁBOR HONVÉD HALÁLOS SEBESÜLÉSE EGY AKNA FELROBBANÁSÁKOR⁶⁹

F. hó 4-én répaszállítás végett Németlövő község⁷⁰ határába ki volt rendelve mint kocsis... Amikor a kocsikat megrakták répával, Istvándi az út melletti vizesárokhoz ment, hogy a kezét megmossa. Ekkor a lába megakadt egy akna összekötő drótjába és a következő pillanatban az akna felrobbant és elszakította Istvándi Gábornak a bal lábát térdén alul, a jobb lábát pedig összeroncsoolta.

(6. ho. ir. 69. doboz, 55/sgt.—11/I. tü. o. 1945. 05. 07.)

MÁJUS 5.

Szovjet hadbiztosok szemlélik meg az alakulatok felszerelését. Megérkezik Körmendre az ötödik szállítmány.⁷¹

27.

RIADÓJEL MEGHATÁROZÁSA KIRCHFIDISCHBEN A 16. GYALOGEZRED ALAKULATAINÁL

Felhívom a zlj. tisztjeinek, thts-einek és legénységének figyelmét, hogy vasárnap reggeltől⁷² kezdve, ha haranggal kongatnak tűz van a községben. Tehát a kongatás a tűzriadó jele. Ha pedig harangoznak, akkor riadó van. Tehát a harangozás az ezred riadó jele.

(6. ho. ir. 11. doboz, 44/zlj. pcs—16/II. gy. zlj. 1945. 05. 05.)

MÁJUS 6.

Aknavető éleslövészet Kirchfidischben. A tágabb hadosztálytörzs megérkezik Eberauban. 20 órától műsoros tábortűzet rendez a 11/II. tüzérosztály Harmischban.⁷³

28.

HADOSZTÁLY FELDERÍTŐ ALEGYSÉGEK MEGALAKÍTÁSA

A szovjet ök. törzs feld. ti-nek javaslatára és célszerűségi okokból egy ho. közv. feld. szd., valamint mindhárom gy. e-nél 1—1 ek. feld. szak. azonnali megalakítása szükséges.

Ezen feld. szd. feladata lesz a ho. szempontjából, az ek. feld. szak-ok feladata pedig az ezr. szempontjából való harcászati feld. Ily módon a gy. e-k harcértéke nem csökken, mert ez a fontos feladat a múltban még több erőt vett igénybe, de fel-

68 HL 6. ho. ir. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 05. 04-i bejegyzés és Molnár Pál: Részletek... i. m. 127. o.

69 Istvándi Gábort azonnal a szombathelyi 3. számú helyőrségi kórházba szállították, de már nem tudtak segíteni rajta, május 5-én elhunyt. (HL 6. ho. ir. 69. doboz, 56/sgt.—11/I. tü. o. 1945. 05. 11.)

70 Deutschschützen osztrák község.

71 HL 6. ho. ir. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 05-i bejegyzés és Békétárgyalások anyaga A/III/17.

72 Azaz május 6-án 7 órától kezdve.

73 HL 6. ho. ir. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 06-i bejegyzés; Békétárgyalások anyaga A/III/17. és 6. ho. ir. 75. doboz, 5/o. elig.—11/II. tü. o. 1945. 05. 02.

aprózva. A feld. egységek erős tüzerővel fognak rendelkezni, azonban csak könnyű fegyverekkel.

(30/6. ho. I. b. 45. V. 6. számú rendelet.⁷⁴ 6. ho. ir. 5. doboz, 56/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 06. H. gy.)

MÁJUS 7.

Körözüben értesítik az alakulatokat a német fegyverletételről. Megérkezik Körözendre a hetedik szállítmány.⁷⁵

29.

A HADOSZTÁLYPARANCSNOK ÉRTEŚÍTI AZ ALÁRENDELTE ALAKULATOKAT A NÉMET FEGYVERLETÉTELÉRŐL⁷⁶

Németország ma ny-európai idő szerint 14 h 44 perckor feltétel nélkül letette a fegyvert a Szovjetunió és a ny. szövetségesek előtt.

A megállapodást Eisenhower tábornagy resulni főhadiszállásán szovjet részről Szusztorov Iván tábornagy, német részről Jodl tábornok írta alá.

(A hadosztályparancsnok szám nélküli távmondata. 6. ho. ir. 69. doboz, 48/sgt.—11/I. tü. o. 1945. 05. 07.)

30.

A 17. GYALOGEZRED ALEGYSÉGEINEK REAGÁLÁSA A FEGYVERLETÉTEL HÍRÉRE

20 h-kor a ho-tól körözüben érkezik, melyben bejelentik, hogy a német véderő a szövetségesek haderői előtt minden feltétel nélkül letette a fegyvert. Nagy az öröm mindenfelé. Ebben az örömben van egy kis sajnálkozás is, hogy nem vehettünk részt a harcokban.

(6. ho. ir. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 05. 07-i bejegyzés.)

31.

NÉMET KATONÁKAT FEGYVEREZNEK LE A 16/II. GYALOGZÁSZLÓALJNÁL

A német fegyverletétel hírére az ao-k tábortüzeket gyűjtöttak. Fekete József honv. egy bajtársával 8 német partizánt lefegyverzett és kísért az e. pság-hoz.

(6. ho. ir. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 07-i bejegyzése.)

32.

A 18. GYALOGEZRED ELHELYEZKEDÉSE A HADMŰVELETI TERÜLETEN

Elhelyezési körletek:

Az ezred elhelyezési körletétől Gaas és Szentpéterfa községeket jelölöm ki. Ezred-törzs, közvetlenek és a III. zlj. Gaas községben. I. és II. zlj-ak Szentpéterfa községben...

Ho. pság Eberau községben.

(6. ho. ir. 29. doboz, 1066/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 07.)

33.

KIKÉPZÉSI TERVEZET A NEVELŐTISZTI FOGLALKOZÁSOKRA A 11. TŰZÉREZREDNÉL

F. hó 7—12-ig összeállított nevelői kik. tervezet az alábbi:

V. 7-én: Munkanap (általános munkáskérdés).

⁷⁴ A rendeletet kiadó hadosztályparancsnok a nem közölt részben a felderítő alegységek állományának kiválasztására, útbaindítására és kiképzésére intézkedett.

⁷⁵ HL 6. ho. ir. 69. doboz, 48/sgt.—11/I. tü. o. 1945. 05. 07. és uo. 36. doboz, a 18/I. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 07-i bejegyzés.

⁷⁶ A kapituláció Reimsben történt előzetes aláírásáról van szó. A dokumentumban említett szovjet tábornok Ivan Szuszlaparov volt. (Ránki György: A második világháború története. Budapest, 1973. 535. o.)

- V. 8-án: A magyar nemzet honfoglalás előtti története.
 V. 9-én: A kalandozások és az Árpád-házi királyok.
 V. 10-én: A magyar parasztforrádalmak kora (Budai Nagy Antal, Dózsa).
 V. 11-én: A mohácsi vésztől 1848-ig.
 V. 12-én: 1848-tól 1918-ig.
 (6. ho. ir. 66. doboz, 10/e. elíg.—11. tü. e. 1945. 05. 07.)

MÁJUS 8.

A hadosztályparancsnok és egy szovjet alezredes megszemléli a 18. gyalogezred alakulatait. A 17/I. zászlóalj éleslövészetet rendez az Oberbildein melletti gyakorlótérén.⁷⁷

MÁJUS 9.

A 16/II. gyalogzászlóalj harcgyakorlata Kirchfidisch környékén. A 6. egészségügyi oszlop Eberauban a grófi kastélyba települ.⁷⁸

34.

A HADOSZTÁLYPARANCSNOK SZABÁLYOZZA A HELYSZÍNI BESZERZÉST

A szovjet katonai hatóságok szóbeli közlése szerint minden élelmet és lőtápot felvételezés útján kell biztosítani, helyszíni beszerzés csak a hds-ek intézeteinek van engedélyezve.

Ennek kapcsán a helyszíni beszerzést megtiltom.

Addig, míg a lőtápnak nem lesz felvételezhető, annak helyszíni beszerzését az alakulatok a helyi hatóságok közbenjöttével eszközölhetik. Az átvett anyagot nyugtázzák azzal, hogy schilling rendelkezésre bocsátása után nyer majd a kereseti összeg kiegyenlítést.

Amennyiben magyar területen történik a beszerzés, a kereseti összeget pengőben ki kell fizetni. Egységárként olyan árat kell megszabni, ami a Vörös Hadsereg bevonulása előtt érvényben volt. Ezt az árat helyhatóságilag igazoltatni kell.

(100/6. ho. IV. c. 45. V. 9. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 71/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 09. A. gy.)

35.

PÉNZFORGALOM RENDEZÉSE

Ausztria területén pengővel és rubellel fizetni szigorúan tilos, a törvényes fizetési eszköz kizárólag a schilling, amit azonban a szovjet katonai hatóságok nem bocsátottak rendelkezésre.

Miután pengővel fizetni nem lehet és annak hazaküldése nem lehetséges, a továbbiakban az illetményeket kifizetni nem kell.

(101/6. ho. IV. c. 45. V. 9. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 70/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 09. A. gy.)

MÁJUS 10.

Fegyverszemle a hadosztály alakulatainál. Műsoros estét rendez a 17. gyalogezred Oberbildeinben.⁷⁹

⁷⁷ HL 6. ho. ir. 36. doboz, a 18/I. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 08-i bejegyzése és uo. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 05. 08-i bejegyzés.

⁷⁸ Uo. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 09-i bejegyzés és uo. 103. doboz, 79/ik.—6. ed. o. 1945. 07. 18.

⁷⁹ Uo. 5. doboz, 53/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 05. A. gy. és uo. 27. doboz, a 17. gyalogezred hadinaplója 1945. 05. 10-i bejegyzés.

MAGYAR FASISZTA DIVERZÁNSOK ELFOGÁSAÉRT KATONÁKAT LÉPTET
ELŐ ÉS DICSER MEG A 16. GYALOGEZRED PARANCSNOKA⁸⁰

A II. zlj. állományába tartozó Szodrai Mihály (1921. Hajdúsámsón, Budar Mária) tizedest szakaszvezetővé, a II. zlj. állományába tartozó Varga Albert (1923. Okány, Hőgyes Margit) honvédet őrzetővé soronkívül előléptetem és megdicsérem, mert nyilas partizánok elfogása alkalmával kiválóan töltötték be a rájuk bízott feladatot. (6. ho. ir. 2. doboz, 29/e. pcs—16. gy. e. 1945. 05. 10.)

A HADOSZTÁLY NEVELŐTÖRZS 1. SZÁMÚ PARANCSA⁸¹

1. Nevelő tanfolyam rendezése.

Utasítom az ezrednevelő bajtársakat, hogy a nevelőhiány pótlására a nevelőtörzs székhelyén, Eberau községben, legrövidebb időn belül rendezendő tanf-ra jelölteket hozzon javaslatba...

2. A szövetségesek győzelme.

A szövetséges demokratikus hatalmaknak a faszizmus elleni teljes diadala sajnálatunkra megakadályozta, hogy a demokratikus népek e szabadságharcában kivehesük részünket. Ez honvédségünk fennállását és kiépítését a legkisebb mértékben sem érinti. Eddigi előadásaink és megbeszéléseink során számtalanszor érintettük, hogy az új magyar honvédségnek nem csak a külső elg-el szemben, hanem a belső szociális fejlődéssel kapcsolatban is döntő történelmi feladata van. Utasítom, hogy az alárendelt nevelőkkel tartandó megbeszélései során hangsúlyozottan mutasson rá erre, kellő részletezéssel kiemelve, hogy honvédségünk paizsul kell szolgáljon a faszizmus maradványaival, a reakcióval szemben, dolgozó népünk szociális, társadalom-építő törekvései számára.

3. Faliújság szerkesztése.

Utasítom az ezrednevelő bajtársat, hogy haladéktalanul gondoskodjék arról, hogy a faliújság szd-onként a szd. nevelők bevonásával megszerkesztessék. Ezek anyagául szolgáljanak: a Honvéd-Híradó-nak 1—2 napon belül megjelenő száma, esetenként innen juttatandó híryanag, ezek hiányában a közvetlenül beszerzett híryanag és közvetlen csap. testtel kapcsolatos hírek, események.

(6. ho. ir. 33. doboz, a 18. gyalogezred nevelőtisztjének iratai.)

MÁJUS 11.

*Az erdőn való áthaladást gyakorolja a 18/II. gyalogzászlóalj. A 16/II. gyalogzászlóalj éjjeli harccyakorlatot tart Kirchfidisch környékén.*⁸²

MÁJUS 12.

*Megjelenik a hadosztály nevelőtörzsének hetilapja, a „Honvéd Híradó”. A hadosztályparancsnok szabályozza az istentiszteleteken való megjelenést.*⁸³

HADOSZTÁLY ANYAGRAKTÁR TELEPÍTÉSE SZENTPÉTERFÁN

A ho. Szentpéterfa községben levő Hangya üzletházban anyagraktárt telepít...

⁸⁰ Az ezred parancsnoka Jónás József alezredes volt. Szodrai Mihály szakaszvezető május 12-én hadosztályparancsnoki dícséretben és jutalomban részesült. (HL 6. ho. ir. 1. doboz, 27/ho. pcs.—6. gy. ho. 1945. 05. 12.)

⁸¹ A parancsot Szeremley Gyula százados, hadosztály-nevelőtiszt adta ki. Az 1. pontban említett nevelőképző tanfolyam május 31-én kezdődött Balatonalmádiban. (Gellért Tibor—Markó György: i. m. 162. o.)

⁸² HL 6. ho. ir. 45. doboz, 45/zlj. elig.—18/II. gy. zlj. 1945. 05. 11. és uo. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 11-i bejegyzés.

⁸³ Uo. 1. doboz, 27/ho. pcs.—6. gy. ho. 1945. 05. 12

Elrendelem a ho. összes alakulatainak, hogy felesleges anyagkészletüket, fennt nevezett helyen okmányváltás ellenében azonnal adják le.

(79/6. ho. I. c. 45. V. 12. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 77/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 13. A. gy.)

39.

A 16. GYALOGEZRED ÉLESLÖVÉSZETEI MEGTARTÁSÁRÓL ÉRTESÍTI A TÖBBI ALAKULATOT

A Kirchfidisch községben elhelyezett csapatok minden kedden és pénteken 10 h-tól 14 h-ig az alább megjelölt területeken éleslövészetet tartanak: Kirchfidisch, Punitz, Ehrendorf, Edlitz, St. Katharein és Harmisch között elterülő erdőterületen általában keleti irányban lőiránnyal. Lövészetek alatt a megjelölt területeken és időben senkinek sem szabad tartózkodni, mert az ebből eredő szerencsétlenségekért ezen parancsnak megszögője egyedül felelős.

(6. ho. ir. 28. doboz, 35/e. pcs—18. gy. e. 1945. 05. 12.)

MÁJUS 13.

A 6. hadosztály 8 órákor kilép a 27. hadsereg alárendeltségéből, a hadosztályparancsnok kiadja menetintézkedését. Este műsoros tábortűzvet rendez a 11/I. tüzérosztály St. Katharein községben.⁸⁴

40.

A HADOSZTÁLYPARANCSNOK ÁLTAL KIADOTT MENETINTÉZKEDÉS

1. A ho. f. hó 13-án 8 h-tól a 27. hds. alárendeltségéből kilépett és a továbbiakban az arcvonalparancsnokság tartalékát képezi.

2. Feladata: f. hó 19-én reggeltől az alábbi vasútvonalak biztosítása:

Székesfehérvár, Kisbér, Pápa (kiz.),
Székesfehérvár, Veszprém, Városlőd (kiz.) és
Veszprémvarsány, Veszprém.⁸⁵

3. A ho. csoportosítása az új elhelyezési körletben az 1. sz. vázlat szerint⁸⁶...

4. A ho. új körletébe gyalogmenetben menetel két oszlopban.

a) Főoszlop: parancsnokságom alatt. Menetsorrend: 18. gy. e. (egy zlj. kivételével), 17. gy. e. és 16. gy. e.

Menetvonala: Körmend, Rábahídvég, Rum, Hosszúpereszteg, Jánosháza, Devecser, Városlőd, Veszprém, Várpalota, Székesfehérvár...

b) Baloszlop: Encsy ezds. psága alatt 11. tü. e., 6. lgv. gá. ü., 6. u. zlj. és 18. gy. e. egy zlj-a.

Menetvonala: Pornóapáti, Szombathely, Sárvár, Celldömölk, Pápa, Veszprémvarsány, Kisbér, Mór...

d) Indulás f. hó 15-én az oszlopok élével 7 órákor...

Négy órás menet után minden menetcsoport tartson egy órás hosszú pihenőt és az indulási időtől számított óránként egységesen 10 perc rövid pihenőt...

f) Én szűkebb törzsemmel a ho. főoszlopánál tartózkodom, pontos tartózkodási helyemet az említett községekben levő Kommunista Párt irodájában lehet megtudni. Élelmezés.

Az alakulatok legalább 3 napi élelmet vigyenek magukkal... Négy napi élelem és kenyér a főoszlop alakulatai által Devecserben, a baloszlop alakulatai által Celldömölkön vételezhető fel.

(74/6. ho. pk. 45. V. 13. számú rendelet és melléklete.⁸⁷ 6. ho. ir. 29. doboz, 1093/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 20.)

⁸⁴ Uo. 29. doboz, 1093/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 20. és Molnár Pál: Részletek... i. m. 129. o.

⁸⁵ Részletes intézkedésre a 78/6. ho. pk. 45. V. 14. számú rendeletben került sor. (HL 6. ho. ir. 5. doboz, 195/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 06. 28. H. gy.)

⁸⁶ Nem a tervezett szerint alakult.

⁸⁷ A rendelet nem közölt részében intézkednek a szállásszabályozásra és a menet egészségügyi és állategészségügyi rendszabályaira.

MÁJUS 14.

*A hadosztály felderítő alegységek feloszlása. Intézkedés a részleges vasúti szállításra.*⁸⁸

41.

INTÉZKEDÉS A HADOSZTÁLY RÉSZLEGES VASÚTI SZÁLLÍTÁSÁRA

1. Habár a ho. határozott parancsot az el nem szállítható részek vasúti szállítására még nem kapott, a szovjet hatóságok kilátásba helyeztek két 40 vasúti kocsis szerelvényt.

2. A szállítás zavartalan lebonyolítására a berakások befejeztéig visszahagyom az anyagi vezérkari tisztet.⁸⁹

3. A vasúti szállítással útbaindulók f. hó 15-én délig jelentkezzenek Szentpéterfa községben, ahol a további parancsnokat az anyagi vezérkari tisztől megkapják.

(84/6. ho. pk. 45. V. 14. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 91/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 22. H. gy.)

MÁJUS 15—18.

*A gyalogmenet megkezdése május 15-én 7 órakor. A hadosztályvonat vasúti szállításra nem került része május 16-án indul Eberau községből. Május 18-án az esti órákban a gyalogmenet élei elfoglalják új elhelyezési körleteiket.*⁹⁰

42.

MÁJUS 15-ÉN PONTOSÍTVÁK A RÉSZLEGES VASÚTI SZÁLLÍTÁSI INTÉZKEDÉST

1. Az újonnan beérkezett jelentések alapján a ho. vonat, valamint a csapat visszamaradó anyagának elszállítása két részletben történik.

1. száll. lépcső:

Parancsnoka Szigligeti Béla szds.

Ebben a lépcsőben kerülnek elszállításra 1. hadosztálytörzs, 2. hír. szd., 3. élm. o. és sütő. o., 4. eü. és seb. száll. o.

2. száll. lépcső:

Parancsnoka Körmendy József zls.⁹¹

Ebben a lépcsőben elszállításra kerülnek: 1. lősz. kez. o., 2. műh. szak., 3. egyéb visszamaradó anyag.

2. Az anyagok kiszállítását Szombathely vasútállomásra a két kocsioszlop, valamint a műh. szak. által kijavított tehergk. és vontatók végzik.⁹²

3. Az első lépcső indulása előreláthatólag f. hó 16-án az esti órákban, míg a második lépcső előreláthatólag 19-én az esti órákban, feltételezve azt, hogy a 2-ik lépcső részére vasúti kocsik idejében rendelkezésre fognak állni . . .

8. A hír. szd. Rábahidvég községből úgy induljon f. hó 16-án reggel útba, hogy Szombathely vasútállomásra legkésőbb a déli órákban beérkezzen.

(A hadosztálytörzs I. c. osztályának 1945. május 15-i szám nélküli rendelete. 6. ho. ir. 105. doboz, 24/lk.—6. lókörh. 1945. 05. 15.)

⁸⁸ HL 6. ho. ir. 29. doboz, 1093/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 20. és uo. 5. doboz, 91/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 22. H. gy.

⁸⁹ Szentkúti Tibor százados.

⁹⁰ HL 6. ho. ir. 23. doboz, a 16/III. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 15-i és 1945. 05. 18-i bejegyzés; uo. 105. doboz, 24/lk.—6. lókörh. 1945. 05. 15.

⁹¹ Körmendy József zászlós a hadosztálytörzs I. c. osztályának fegyverzeti tisztje volt.

⁹² A hadosztály május 12-én 17 tehergépkocsival rendelkezett. (HL HM 1945/ein. 25. 228.)

MÁJUS 19.

*Az alakulatok zöme elfoglalja új állomáshelyét. A 6/1. és a 6/2. kocsioszlop ideiglenesen feloszlik.*⁹³

43.

A HADOSZTÁLYPARANCSNOK ÉSZREVÉTELEI A GYALOGMENETRŐL

A ho. hatnapos menete a nagy hőség ellenére is nagyobb zökkenők nélkül folyt le. A menetfegyelem terén mutatkozó kezdeti hiányosságok a következő menetnapokon teljesen megszűntek, úgyhogy a ho. alakulatai legnagyobb részt fegyelmezett csapat benyomását keltették.

(86/6. ho. pk. 45. V. 19. 2. számú szemleészrevételek. 6. ho. ir. 5. doboz, 88/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 21. H. gy.)

44.

A HADOSZTÁLYPARANCSNOK INTÉZKEDIK OLAJVEZETÉKEK ŐRZÉSÉRE

A ho. által biztosítandó olajvezetékek őrzésére vonatkozólag a következőket rendeltem:

- a) Pétfürdőtől Mezőszentgyörgyig (kiz.) a 16. gy. e.,
- b) Balatonboglártól Mezőszentgyörgyig (bez.) a 18. gy. e.,
- c) Kápolnásnyéktől (bez.) Mezőszentgyörgyig (kiz.) a 17. gy. e. állítson fel őrsöket úgy, hogy az olajvezetékeket járőrözéssel biztosíthassák.

A 18. gy. e. ezenfelül állítson fel 10—10 főből álló őrséget a balatonboglári és mezőszentgyörgyi olajtárolóhoz.

(84/6. ho. pk. 45. V. 19. számú rendelet. 6. ho. ir. 29. doboz, 1096/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 21.)

MÁJUS 20.

45.

AZ ÉLELMEZÉS RENDEZÉSE AZ ÚJ ELHELYEZÉSI TERÜLETEN

1. A rendkívüli nehéz szállítási viszonyok, nagy távolságok és utánszállítási nehézségek miatt előfordulhat, hogy az élm. nem fog kellő időben és teljes kiszabatosan a csapatokhoz eljutni. A legénységet már előre el kell erre készíteni és kioktatni, hogy ily esetek oka nem a gondoskodás hiánya, hanem a ho-nak ellátás szempontjából rendkívül súlyos helyzete.

2. Az élm. szükséglet biztosítása utánszállítással történik, a csapat csak akkor szerzhet be helyszínen, ha az élm. illetményt utánszállítás útján nem kapja meg. A beszerzés csak a helyi hatóságok közbenjöttével, kézibevásárlás formájában eszközölhető.

3. Felvételező helyek ... Balatonalmádi, Székesfehérvár, Zirc, Kisbér.

4. Minthogy a kenyérellátás központilag nem biztosítható, a 6. sütő. o. személyzetét a csapatok rendelkezésére bocsátom azzal, hogy elhelyezési körletükben a sütést szervezzék meg.

(120/6. ho. IV. c. 45. V. 20. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 87/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 21. A. gy.)

MÁJUS 22

46.

ÖSSZEKÖTTETÉS MEGSZERVEZÉSE A HADOSZTÁLY ALAKULATAI KÖZÖTT

Tekintettel az alakulatok nagy távolságra való elhelyezésére és a hír. anyag hiányára, távb. összeköttetés létesítése a ho. pság és alárendelt alakulatai között egyelőre nem lehetséges.

⁹³ HL 6. ho. ir. 11. doboz, a 16/II. gyalogzászlóalj naplója 1945. 05. 19-i bejegyzés és uo. 105. doboz, 27/lk.—6. lókörh. 1945. 05. 22.

Az összeköttetés megoldása ezért kerékpáros és motorkerékpáros küldöncök beállításával történik...

A hír. szd. pk. létesítsen Veszprém, Székesfehérvár és Balatonalmádiban egy-egy jelentésgyűjtő, ill. közvetítő fejjállomást a ho. pság I. a. osztályon történt szóbeli megbeszélés és a mellékelt vázlat szerint...

Az alakulatok jelentéseiket kerékpáros hírvívő útján naponta reggel 7 h-ig adják le a hozzájuk tartozó jelentésközvetítő állomásnak úgy, hogy a beérkezett jelentések a közvetítő állomások által gyűjtve 9 h-ra a ho. pságra beérkezzenek.

(89/6. ho. pk. 45. V. 22. számú rendelet.⁹⁴ 6. ho. ir. 5. doboz, 95/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 23. H. gy.)

MÁJUS 23.

47.

LOVAK KIADÁSA MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁRA

A jelenlegi ellátási helyzetben nélkülözhető lovakat és fogatolt járműveket az elhelyezési körletek közelében a mezőgazdasági munkálatok elősegítése céljából a lakosság rendelkezésére kell bocsátani, lótap és a lovakkal menő leg. élelmezése ellenében.

Adott esetben a lovaknak 24 órán belül újból a csapatok rendelkezésére kell állnia. (92/6. ho. pk. 45. V. 23. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 97/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 05. 24. A. gy.)

MÁJUS 26.

48.

A 16. GYALOGEZRED PARANCSNOKA AKNÁK FELSZEDÉSÉRE INTÉZKEDIK

Ismételten előfordult, hogy fel nem robbant kézigránát stb. szerencsétlenséget okozott. Ezért a mai nappal útbaindítottok

- I. zlj-hoz 5 fő árkászt Ösküre,
- II. zlj-hoz 5 fő árkászt Kádártára,
- III. zlj-hoz 5 fő árkászt Szentgálra.

Feladatuk járőrök menetvonalán őrségek, szállások és a községekben és környéken fel nem robbant kézigránátokat, aknákat és egyéb robbanó anyagokat felszedni, ill. ártalmatlanná tenni. Feladatukat felsorolás sorrendjében hajtásák végre. A munka meggyorsítása érdekében a zlj-ak kellő számú segéderőt bocsássanak rendelkezésükre.

(6. ho. ir. 2. doboz, 37/e. pcs—16. gy. e. 1945. 05. 26.)

MÁJUS 30.

49.

A BAKONY HEGYSÉG ÁTFÉSÜLÉSE

A veszprémi szovjet katonai kerületi parancsnokság közlése szerint a Bakonyban, különösen Zirc és Pápa között mind gyakrabban észlelnek német SS és Vlaszov-féle orosz banditákat, többnyire magyar egyenruhában. Ezért a gyanús területek átfésülése, illetve banditavadászatok rendezése szükséges, melyhez a veszprémi és zirci orosz katonai parancsnokság orosz tiszteket is rendelkezésre bocsájt. Az elfogott, magát kellően igazolni nem tudó személyeket a legközelebbi szovjet parancsnokságnak kell átadni. A menekülőket, akik egyszeri felszólításra nem állanak meg, le kell lőni.

⁹⁴ A veszprémi jelentésgyűjtő, illetve közvetítő fejjállomáshoz tartozott a 16. és a 18. gyalogezred, valamint a 6. utászászlóalj; a székesfehérvári fejjállomáshoz a 17. gyalogezred, a 11. tűzérezred, a 6. légvédelmi gépágyús üteg és a 6. hadosztályvonat parancsnokság.

Az átfésülést és vadászatokat a 18. gy. e. parancsnoka az említett szovjet parancsnokságok bevonásával tervezze meg s e célból a 16. gy. e. megfelelő részeit is felhasználhatja.

(102/6. ho. I. a. 45. V. 30. számú rendelet. 6. ho. ir. 29. doboz, 1131/pk.—18. gy. e. 1945. 05. 31.)

50.

INTÉZKEDÉS A BALATON-PART AKNAMENTESÍTÉSÉRE⁹⁵

A Balaton-part aknamentesítésére a következőket rendelem:

1. Aknamentesíteni kell a Siófoktól (kiz.), Balatonkenesén át Balatonfüredig (bez.) terjedő részt a Balaton és általában a vasútvonal között.

Ahol a vasútvonal nem a Balaton partja közelében húzódik, ott 500 méteres sávot kell megtisztítani.

(103/6. ho. I. a. 45. V. 30. számú rendelet. 6. ho. ir. 5. doboz, 120/ikt. ir.—16. gy. e. 1945. 06. 01. H. gy.)

⁹⁵ A népi demokratikus hadsereg csapatainak aknakutató tevékenységére lásd *Gellért Tibor*: Az új magyar hadsereg aknakutató és tüzserész alakulatainak tevékenysége. — HK, 1973. 3. sz. és *Gellért Tibor*: Tüzserészek, aknakutatók. Budapest, 1977.